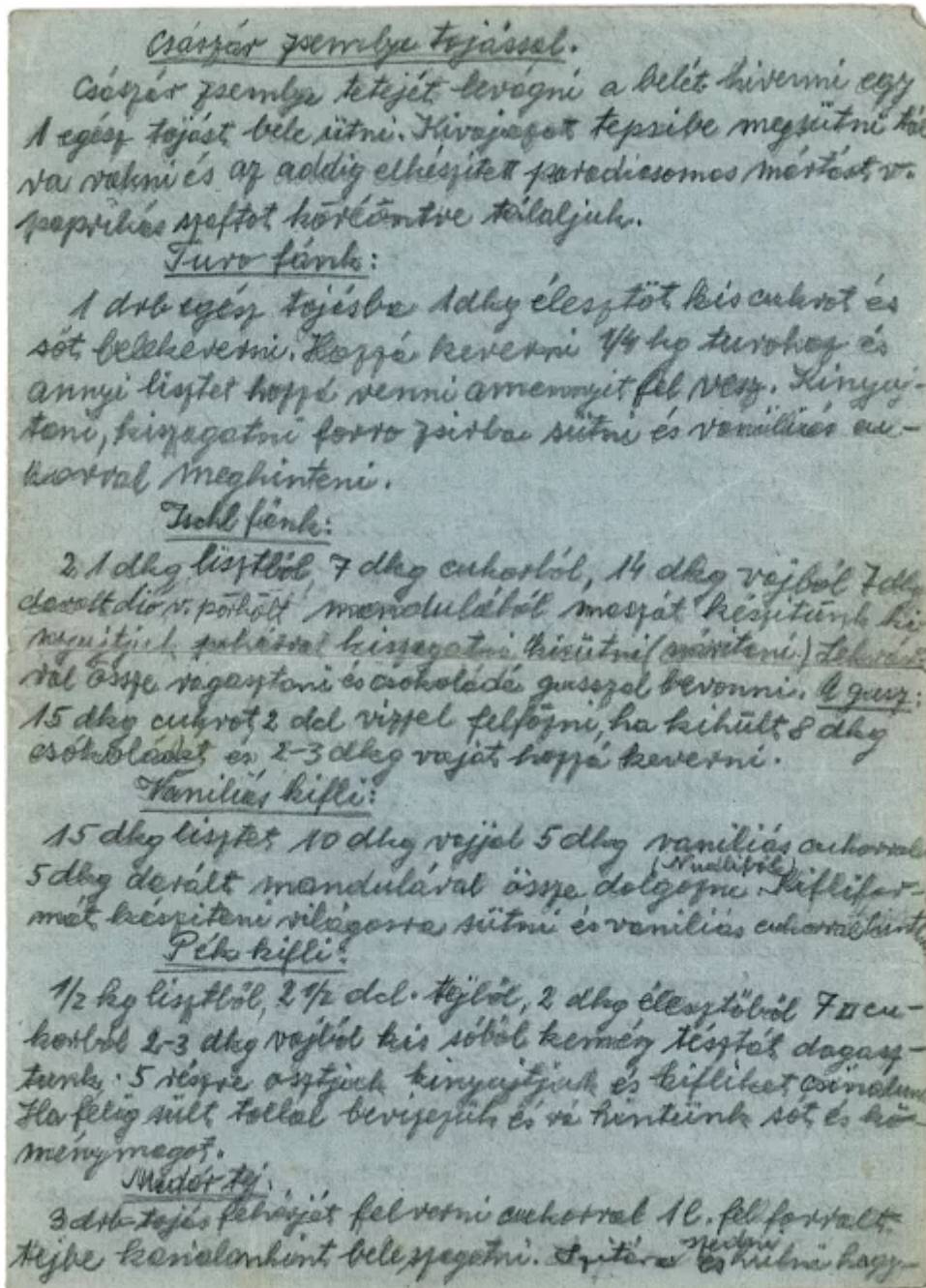

Lichtenwörthi Receptek

Ez egy receptes könyv egy lapja, amit én a sorstársaimmal a deportálás alatt Lichtenwörthben írtam. Lichtenwörthben egy gyárban laktunk. Két nagy teremben aludtunk a földön. Öten voltunk ott barátok, és nagyon összetartottunk. Egy kárpitosnak volt a felesége az Éva, azzal jöttem később vissza, aztán egy vidéki lány, a Magda és a Klári. A Klári a Rotschild Klára divatszalonjának volt a manökenje. Az ötödik lány nevére sajnos már nem emlékszem, de azt tudom, hogy a Pozsonyi úton lakott. Mindig egy pokrócon ültünk, és nekem volt egy pulóverem, azt fölfejtettük, fából faragtunk kötőtűt, mindenki kapott egy darabot, és kötögettünk. Nem volt semmi értelme, csak úgy szórakozásból, hogy teljen az idő. Lichtenwörthben nem dolgoztunk, csak Kópházán. A tisztálkodásnál is segítettük egymást, mikor sorba álltunk mosakodni, fésülni, magunkat rendbe szedni. Enni alig kaptunk. Krétával osztottuk be a kenyeret, cikkeket vágtunk. Úgy ettünk, hogy mi, öten leterítettünk a szalmára pokrócot, és azon ettünk. Nekem volt hálózszakom, én abban aludtam.

Mellettem aludt egy férfi, aki tudott autót vezetni, és ő vezette azt a teherautót, amivel nekünk az ételt szállították. Nem tudom, hogy honnan hozták teherautóval, de reggel kaptunk a csajkába feketekávé és délben valami levesfélét. Nagyon sokszor volt az, hogy közben elkezdődött a légiriadó, és a kocsiknak le kellett állniuk, és csak este tudták továbbvinni az ételt. Sokszor éjjel tizenkettőkor ébresztettek fel minket, hogy megjött a kocsi, akkor adták oda a levest, és mindegyik olyan hasmenést kapott, hogy csak. A gyárépület végén volt egy kertkapu, rács kordonnal, de odáig nekünk nem volt szabad mennünk. Csak a gyárépület mellett volt szabad lennünk, és ott tetvészkedtünk. A táborban mi, öten írtunk egy receptes könyvet. Ezt azért írtuk, mert annyira éhesek voltunk, hogy ennivalóról tudtunk csak beszélgetni, és egymásnak ajánlottuk a recepteket. Le is írtuk, és így készült el a receptes füzet. Tudtuk fejből a recepteket, egyik a másiknak mesélte. Mennyi liszt, mennyi ez, mennyi az kell. Én nem tudtam nagyon jól az arányokat, mert annak idején, ha kérdeztem anyámat, azt mondta, hogy egy kicsit ebből, kicsit abból, ő mindig így mondta. Fűszerrecepteket, édes és sós süteményeket, húsokat, mártásokat meg hasonló ételeket írtunk le. Nagyon apró betűkkel írtunk, hogy több férjen a papírra. A gyárnak volt egy nyolcvanszemélyes fürdőhelyisége, mi háromezren voltunk. Volt egy hosszú vízcső, azon voltak bizonyos távolságra csapok, előtte egy vályú. Reggel hatkor ott sorakoztunk, hogy be tudjunk jutni. Ott mostuk ki a dolgainkat. A hátizsákból kihúztuk a zsinórt, azon teregettünk. Férfiak, nők vegyesen fürödtünk, nem volt arra idő, hogy egymást nézzük és szégyenkezzünk. Örültünk, hogy bejutottunk. Az udvaron fésülködtünk, mert sok volt a tetű és a bolha. Volt, hogy hetekig nem mosakodtunk, amikor bombáztak, mert akkor mindig lekapcsolták a vizet. Az udvaron volt a vécé, ez vályúszerű volt, fölötté egy keret fából, előtte egy kapaszkodó. Nem számított, hogy többen voltunk egyszerre, örültünk, hogy odamehetünk. A nőknél a menstruáció elmaradt, valamit belekevertek az ételbe [Nyugtató adagolására (brómozásra) semmilyen konkrét bizonyíték nincs, bár nagyon sokan, különböző helyekről állították, hogy brómozták a foglyokat. -- A szerk.]. Sokan a latrinán keresztül próbáltak kiszökni és elmenekülni. A gyárépületben, ahol aludtunk, szalma volt leszórva. Előzőleg katonák voltak ott, és tele volt a szalma tetűvel. És mi ezen feküdtünk, és a tetű terjeszti a kiütéses tífuszt. Én voltam az első, aki megkapta a táborban. Fehér foltok maradtak a bőrömön, emlékszem. Sikerült valahogy átvészelnem. A táborban volt orvos a zsidók között, de nem volt se fájdalomcsillapítója, se gyógyszere. Csak széttárta a karját, és megállapította, hogy mi a bajom, de gyógyszert nem tudott adni. A tífuszt a táborban vészelttem át, a másik három, a Magda, a Klári és akinek már nem tudom a nevét a végén kapták meg, közvetlenül a felszabadulás előtt. Az Éva nem kapta meg. 1945 áprilisában, az utolsó percben menekültünk meg, amikor jöttek az oroszok. Hat hónapig voltam ott [A lichtenwörthi koncentrációs tábort 1944. december 10-én állították föl, és 1945. április 2-án szabadította fel a szovjet hadsereg. -- A szerk.].